

Asia: VN/9365/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa esityksestä yleisesti?

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) pitää tärkeänä, että työttömyysturva ohjaa työnhakijaa aktiivisuuteen ja osallistumaan työvoimapalveluihin. Esityksen tavoite selkeyttää seuraamusjärjestelmää on ymmärrettävä ja kannatettava. Samalla MYRY kuitenkin korostaa, että työnhakijoiden tilanteet ovat nykyisin yhä moninaisempia, työelämä on yhä hajanaisempi, ja moni yhdistää yrittäjyyttä, osa-aikatyötä ja erilaisia määräaikaisia tai epätyypillisiä työsuhteita. Työelämän ennakoitavuus on tullut hyvin vaikeaksi, toimeentulo kerätään usein erilaisista pienistä tulonlähteistä, ja työelämässä on runsaasti epävarmuustekijöitä, joihin yksilö ei voi suoraan itse vaikuttaa, vaikka haluaisi.

Ehdotetut muutokset työttömyysturvaseuraamuksiin ovat kokonaisuutena tiukentavia ja on tunnistettava, että ne voivat johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin erityisesti niille työnhakijoille, jotka toimivat hajanaisessa ja usein vaikeasti hahmottuvassa työelämässä, tai joilla on esteitä osallistua palveluihin. MYRY katsoo, että nykyinen huomautuskäytäntö toimii melko hyvin ohjaavasti, kuten esityksestäkin ilmenee, eikä siitä tulisi luopua liian kevyin perustein tai ilman selvää hyötyä. Etenkin nuorille työnhakijoille voi olla hyvinkin epäselvää, mitä heiltä odotetaan, ja mitkä ovat seuraamukset.

Toisaalta on hyvä antaa selkeä viesti asiakkaiden suuntaan, että työvoimaviranomaisen kanssa asiointi on velvoittavaa, eikä vapaaehtoista, mutta seuraamuksien pitäisi olla kohtuullisia: ensimmäisestä laiminlyönnistä asetettava seitsemän päivän korvaukseton määräaika ja kuuden viikon työssäolovelvoite toisesta laiminlyönnistä ovat huomattavia seuraamuksia, etenkin tämänhetkisessä työmarkkinatilanteessa.

Esitystä olisi myös mielestämme tarkasteltava paremmin muuttuneiden työmarkkinoiden näkökulmasta: esitys sivuuttaa käytännössä täysin niin osa-aikaisten työntekijöiden, tilapäistyöntekijöiden, soviteltua työttömyysetuutta saavien kuin työttömäksi jäävien yrittäjien tilanteen. Esitys tarkastelee myös työnhakijaa vain kapeasti palkkatyön etsijänä tai perinteisestä kokopäiväisestä palkkatyöstä työttömäksi jääneenä.

2. Onko teillä lausuttavaa säädösehdotuksesta ja sen perusteluista?

Säädösehdotuksen perustelut painottavat selkeyden ja tehokkuuden lisäämistä, ja ovat kannatettavia, mutta ne eivät mielestämme ota riittävästi huomioon työnhakijoiden monimuotoista asemaa tai työnhaun esteitä. Esityksessä korostetaan työnhakijan vastuuta, mitä pidämme hyvänä, mutta siinä ei samalla tavalla kuitenkaan korosteta viranomaisjärjestelmän vastuuta tarjota selkeää, saavutettavaa ja toimivaa palvelua kaikille, minkä pitäisi myös olla itsestäänselvä edellytys ja tavoite.

Ja edelleen haluamme tuoda esiin, että esitys on kirjoitettu puhtaasti perinteisen palkkatyön etsijän näkökulmasta: yrittäjäyys, itsensätyöllistämisen muodot, ja starttirahan kaltaiset ratkaisut jäävät mainitsematta, ja on jätetty esityksen pohdinnan ulkopuolelle kokonaan, vaikka ne ovat osa yhä useamman työnhakijan palveluprosessia ja vaihtoehtoja.

3. Onko teillä lausuttavaa esityksen vaikutusarvioista?

Työllisyysvaikutusten ja julkistaloudellisten säästöjen arviointiin liittyy esityksessä epävarmuuksia ja oletuksia, joiden taustaa ei ole avattu mielestämme riittävästi. Esityksen vaikutusarviot, etenkin työllisyysvaikutukset, perustuvat oletuksiin, joiden toteutumista ei voida varmuudella osoittaa. Myös palvelujärjestelmän kuormitus- ja oikeusturvavaikutuksia olisi hyvä arvioida tarkemmin.

4. Tulisiko työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa laajentaa uusiin työnhakijaa etuuden saamisen edellytyksenä velvoittaviin toimiin? Mitä nämä toimet olisivat ja miksi velvoittavuutta tulisi laajentaa niihin? Jos mahdollista, esittäkää myös arvio mahdollisen laajennuksen vaikutuksista.

MYRY ei näe selkeitä perusteita laajentaa työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa uusiin työnhakijaa velvoittaviin toimiin. Sen sijaan tulisi arvioida neutraalisti jo olemassa olevien velvoitteiden tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia erityisesti niille työnhakijoille, joiden työmarkkina-asema on epätyypillinen tai jotka toimivat vuoroin yrittäjinä, osa-aikaisina tai tilapäistyöntekijöinä.

On tärkeää, että työllisyyspalveluilla on riittävä osaaminen muuttuneesta ja monimuotoistuneesta työelämästä, ja että työnhakijaa ei rangaista mallinmukaisista poikkeavista, mutta tosiasiallisesti aktiivisista tavoista hakea työtä tai rakentaa omaa toimeentuloaan.

Sen sijaan, että ainakaan seuraamuksia tai sanktioita laajennettaisiin, olisi tarkoituksenmukaista kehittää palvelujärjestelmää niin, että työnhakijan yksilöllinen tilanne ja polku otetaan paremmin huomioon. Näin lisätään vaikuttavuutta ja aktiivisuutta.

Hanén Liisa
Mikro- ja yksinyrittäjät ry